

31.05.2001

KORJATTU VERSIO: Lisäjak EK, korj
"Taustan" 3.kpl +"Suomen kanta";
LUOTTAMUKSELLINEN

Viite

MD 226/01 REV2; HELD2743-3

Asia

**EU:n ja GCC-maiden (Gulf Co-Operation Council) väliset vapaakauppaneuvottelut;
neuvottelumandaatin uudistaminen**

Asiasanat	GCC, EU, KAUPPA JA INVESTOINNIT
Hoitaa UM	ALI-41
Hoitaa UE	EUE
Koordinoi	
Tiedoksi	EUA-50; EUA-51; EUA-52; EUR-10; EUR-11; EUR-12; EUS-10; KPO-05; KPO-10; KPO-11; KPO-12; KPO-20; KPO-21; KPO-22; KYO-03; KYO-04; KYO-10; KYO-13; OIK-20; POL-06 ABO; GEN; KUW; OEC; RIA AKAVA; EK; FINPRO; KTM; MET; MMM/KV-ASIAT; OM; SAK; SM; SP; STTK; TT; VM; YM/KVY

Tausta

EY ja GCC (Gulf Co-Operation Council, Persianlahden maiden yhteistyöneuvosto) ovat sopineet vapaakauppasopimuksen solmimisesta järjestöjen välisessä yhteistyöpöytäkirjassa 15.6.1988. Sopimuksen solmimiselle ei tuolloin asetettu aikarajaa. EY:ssä sovittiin vuonna 1991 neuvotteluohjeesta, joka myönnettiin komissiolle. Liittyessään EU:hun Suomi hyväksyi muun EY-acquis'n ohella komission neuvottelumandaatin.

Sopimuksen ehdoksi asetettiin GCC-maiden (Bahrain, Arabiemiraattien liitto, Saudi-Arabia, Oman, Qatar, Kuwait) välinen tulliliitto, jonka perustaminen alkoi edetä vasta vuonna 1999. Tällä hetkellä näyttää siltä, että liitto astuu voimaan vuonna 2005. Tulliliiton, ts. yhteisen ulkotullin, puuttumisen takia EU–GCC-vapaakauppaneuvotteluissa ei ole voitu edetä. Nyt kun GCC-maat ovat edistyneet tulliliittokysymyksessä ja vapaakauppaneuvotteluja voidaan jatkaa, on tarpeen uudistaa komissiolle 10 vuotta sitten annettua neuvotteluohjetta. Ohjeen antamisen jälkeen EU:lle on tullut kansainvälisiä velvoitteita (mm. WTO ja uudet vapaakauppasopimukset) joiden kanssa ohje tulisi sovittaa yhteen. Vanha ohje ei kaikilta osin myöskään vastaa EU-maiden nykyisiä neuvotteluintressejä.

Komissio on 22.5.2001 antanut jäsenmaille toisen korjatun luonnoksen uudeksi neuvotteluohjeeksi (MD: 226/01 REV2). Komissio toivoo voivansa hyödyntää uusia neuvotteluohjeita jo seuraavalla neuvottelukierroksella, joka pyritään pitämään jo ennen kesätaukoa. Neuvotteluluonnos asetettiin kauppakysymyksiä käsittelevän 133-komitean kokouksessa 23.05.01 ns. hiljaiseen menettelyyn, jonka takarajana oli 28.05. (Kokousraportti EUEC152-66.) Menettelyssä Alankomaat ja Ranska ehdottivat ohjeeseen muutoksia: Alankomaat haluaa täsmennystä muotoiluun, jolla suljetaan audiovisuaalisektori pois sopimuksesta, ja Ranska toivoo selkeää ilmaisua siitä, että sopimus tehdään Persianlahden maiden yhteistyöneuvoston ja EY:n sekä sen jäsenvaltioiden

välillä. Ranska haluaa myös täsmentää kohtaa, jossa todetaan, ettei sopimusta saateta voimaan ennen GCC-maiden tulliliiton voimaantuloa. Vapaakauppaopimus haluttaisiin saattaa voimaan vuonna 2005.

Neuvotteluohjeen luonnoksia on käsitelty em.133-komiteassa sekä Persianlahden maita käsittelevässä Comem-työryhmässä.

Uuden neuvotteluohjeen sisältö

Aiemmassa ohjeessa tärkeimpiä ehtoja sopimuksen allekirjoittamiselle olivat

- vaatimus kaikkien GCC-maiden WTO-jäsenyydestä ja
- GCC-maiden tulliliitto.

Uudessa ohjeluonnoksessa GCC-maiden tulliliitto on edelleen sopimuksen ehtona, Saudi-Arabian WTO-jäsenyydestä todetaan enää, että sitä tuetaan. Saudi-Arabia ei vielä ole WTO:n jäsen, mutta neuvottelut ovat loppusuoralla. Tulliliiton tilanne on se, että GCC lykkäsi joulukuussa 1999 liiton perustamisen tavoitepäivämäärää vuodesta 2001 vuoteen 2005. (Ohjeluonnoksen osa A, kohta 4.)

Uudessa ohjeluonnoksessa on aiempaa vahvempi ihmisoikeuslauseke, jossa viitataan YK:n peruskirjaan, ihmisoikeuksien julistukseen, Wienin 1993 julkilausumaan (ihmisoikeudet), Kööpenhaminan 1995 julkilausumaan (sosiaalinen kehitys) ja Pekingin 1995 julkilausumaan (naisten oikeudet). (Osa A, kohta 2.) Lisäksi luonnoksessa edellytetään, että sopimuksen johdantoon tulee teksti, jossa korostetaan sopimuksen suotuisaa vaikutusta talouskasvuun ja kestäväan kehitykseen sekä ympäristön huomioon ottamisen tärkeyttä (osa A, kohta 3). Luonnoksessa on myös laittomien maahanmuuttajien palautusta koskeva lauseke (osa A, kohta 5).

Komissio on lisäksi 133-komitean kokouksessa 25.5.01 ilmoittanut, että neuvottelujen kuluessa tehdään analyysi sopimuksen vaikutuksista kestäväan kehitykseen (sustainability impact assessment, SIA). (Kokousraportti EUEC 152-66.)

Neuvotteluohjeen osan B I (tavaroiden vapaa liikkuvuus) kohdassa 4 todetaan, että GCC tekee EY–GCC-sopimusta vastaavat järjestelyt Turkin kanssa EY–Turkki-tulliliitossa katetuin osin. Tätä valtuutusluonnosta käsitellään EU:n työryhmissä (133-komitea ja Mashraq-Maghreb-työryhmä).

Ohjeeseen on myös lisätty kohdat koskien

- Standardeja (osa B, kohta II)

Kohdassa edellytetään, että sopimukseen sisällytetään samanlaisia standardeja koskevia määräyksiä kuin EY:n viimeksi solmimissa vapaakauppasopimuksissa. Määräyksillä pyritään nopeasti poistamaan erot standardisoinnissa ja standardien yhdenmukaisuuden arvioinnissa.

- Henkistä omaisuutta (osa B, kohta III)

Kohdassa edellytetään tehokasta ja riittävää suojaa sekä valvontaa henkisen omaisuuden, ml. teollis- ja tekijänoikeudet. Tähän sisältyy myös suojautuminen väärennöksiltä ja laittomalta kopioinnilta.

- Julkisia hankintoja (osa B, kohta IV)

Kohdassa edellytetään, että sopijapuolet asettavat tavoitteekseen julkisten hankintojen vapauttamisen. Toisen osapuolen tulisi päästä hankintoihin ilman syrjintää ja kansallisen kohtelun periaatteiden mukaisesti.

- Kilpailupolitiikkaa (osa B, kohta VI) ja

Kohdassa mm. kielletään määrävän markkina-aseman väärinkäyttö kauppaa haittaavalla tavalla; edellytetään kaupallisten valtion monopolien vähittäistä sopeuttamista sopimukseen niin, ettei sopijapuolten välillä ole kansallista syrjintää, sekä halutaan keinot sen varmistamiseksi, ettei yrityksille myönnettävistä erivapauksista aiheudu haittaa sopijapuolten väliselle kaupankäynnille eivätkä myönnettyt vapaudet ole sopijapuolten etujen vastaisia.

- Palveluja (osa B, kohta VIII).

Kohdassa asetetaan tavoitteeksi palvelukaupan vapauttaminen niin, että sopijapuolilla on samat mahdollisuudet markkinoillepääsyyn WTO-säädösten ja GATS-sopimuksen XIX artiklan mukaisten multilateraalien neuvottelujen tulosten, erityisesti GATS-sopimuksen artiklan V mukaisesti. Siirtymäkauden maksimipituudeksi määritellään 10 vuotta, eivätkä osapuolet saa sopimuksen voimaan astumisen jälkeen ottaa käyttöön uusia, toista osapuolta syrjiviä määräyksiä tai käytäntöjä. Audiovisuaaliset palvelut on alaviitteessä rajattu vapauttamisen ulkopuolelle.

Edellä mainitut tavoitteet sisältyvät myös muun muassa EU–Chile/Mercosur-neuvotteluohjeeseen.

Suomalaistahojen kommentit ohjeluonnokseen

UM on tehnyt 1999 kartoituksen, jossa tarkasteltiin Suomen ja GCC-maiden välistä kauppaa sekä Suomen suhtautumista esitettyihin sensitiivisten tuotteiden listoihin. Vuoden 2001 keväällä UM teki uuden kartoituksen (HELD268-11), jossa pyydettiin lausuntoja uuden neuvotteluohjeen ensimmäiseen versioon seuraavilta tahoilta: Akava, Finpro, KTM, MET, MMM, OM, SAK, SM, SP, STTK, TT ja YM. Näistä YM, KTM, SAK ja TT ovat kommentoineet luonnosta. Sekä vuoden 1999 että vuoden 2001 lausuntokierroksella saadut lausunnot on huomioitu Suomen kannassa. Seuraavassa on referoitu 2001 lausuntokierroksella saatuja kommentteja:

Ympäristöministeriö toteaa seuraavaa: Ohjeen A-osan kohtaan tulisi lisätä keskeiset kv-ympäristösopimusviitteet sekä viitteet Rion julistukseen ja Agenda 21-toimintaohjelmaan. Standardien yhdenmukaistaminen ei saa heikentää EU:n ympäristön- ja kuluttajansuojelun tasoa turvaavia kriteereitä.

YM tiedustele lausuntonsa yhteydessä, onko sopimuksen vaikutuksista EU:n ympäristölainsäädäntöön ja -politiikkaan tehty arvioita. SIA:n tekeminen harkitaan kunkin vapaakauppasopimuksen kohdalla erikseen. Komissio on ilmoittanut suullisesti 133-komitean kokouksessa 23.05.01, että vapaakauppasopimuksesta GCC-maiden kanssa tehdään ns. SIA-arvio neuvottelujen aikana.

KTM ilmoittaa, että neuvotteluohjeet ovat hyväksyttävissä. Ministeriö huomauttaa, että ohjeluonnoksessa GCC-maiden tulliliittoa pidetään sopimuksen ehtona, mutta Saudi-Arabiaa ainoastaan kannustetaan WTO-jäsenyyteen, ts. jäsenyys ei ole sopimuksen ehto. KTM ihmettelee tätä, mutta toteaa, että koska sopimuksen ehtona on ”WTO-mukaisuus”, Saudi-Arabian WTO-jäsenyys ei ministeriön arvion mukaan vaikuta Suomen offensiivisiin tavoitteisiin.

KTM pitää neuvotteluohjeen sisältöä vastaavien sopimusten mukaisena. KTM muistuttaa, että tullien lisäksi on huomioitava ns. ei-tariffipohjaiset toimet, alkuperäsäännöt, palvelut, julkiset hankinnat, kilpailupolitiikka ja henkisen omaisuuden suoja.

KTM huomauttaa, että neuvotteluohjeesta puuttuvat maininnat kestävästä kehityksestä, työelämän normeista ja ILOsta. Yhteisön käynnissä olevat Cardiffin-prosessi sekä kestävä kehityksen integrointi eri politiikkoihin, myös kauppapolitiikkaan, edellyttäisivät KTM:n mukaan aiheiden huomioimista myös tässä neuvotteluohjeessa.

SAK ilmoittaa lausunnossaan vastustavansa sopimuksen solmimista ja esittää neuvottelumandaatin vetämistä takaisin. SAK perustelee esitystään sillä, etteivät GCC-maat ole SAK:n näkemyksen mukaan demokraattisia maita eikä niitä voi kutsua oikeusvaltioiksi, koska niiden ihmisoikeustilanne on erittäin huono.

Mikäli mandaatin takaisin vetäminen ei ole mahdollista, SAK haluaa – komission ehdotuksen mukaisesti – korostaa mandaatissa ihmisoikeuksia ja demokratiaa. Liiton mielestä EU:n ja GCC:n välillä ei ole edellytyksiä reiluun kilpailuun perustuvan vapaakauppa-alueen luomiseen, ja lausunnossa todetaan, ettei liitto usko GCC-maiden muuttuvan demokraattisiksi oikeusvaltioiksi vuoteen 2005 mennessä. Sopijapuolten lähtökohtien erilaisuus korostuu SAK:n mukaan erityisesti, jos palvelukaupan vapauttaminen ja julkiset hankinnat sisällytetään sopimukseen.

TT suhtautuu sekä neuvotteluohjeen uudistuksiin että neuvotteluihin yleisesti myönteisesti. Lausunnossa todetaan, että osa aiemmissa lausunnoissa (150/97, 266/99) esitetyistä muutostoivomuksista on jo toteutunut uudistetussa ohjeessa. Defensiivisiä intressejä TT ei esitä ja lisäksi se ilmoittaa, että Suomen tuonti ko. maista on niin pientä, ettei TT:llä ole intressiä vaatia tuotteita pois EU:n sensitiivilistoilta.

(Lausunnot on pyynnöstä saatavissa UM/ALI-41/Riikka Eela.)

Suomen kanta neuvotteluohjeen luonnokseen

Suomi pitää tärkeänä, että neuvotteluvaltuutus saatetaan vastaamaan tämän hetken kauppapoliittisia vaatimuksia (mukana mm. palvelut, henkisen omaisuuden suojaaminen ja standardien harmonisointi). Lisäksi on tärkeää korostaa komission esittämällä tavalla demokratian ja ihmisoikeuksien huomioimista oleellisena osana laadittavaa vapaakauppa-sopimusta.

Neuvotteluvaltuuksia koskevan luonnoksen uusin versio sisältää Suomen kannalta oleelliset näkökohdat. Kun asiasta vielä keskustellaan 133-komiteassa ja Comem-aluejärjestössä, pidetään hyödyllisenä, että Suomi pitää esillä lisäksi seuraavia asioita:

- toivomusta siitä, että Persianlahden maat liittyisivät tietotekniikkasopimukseen (ITA),
- kestävä kehityksen integroimista kauppapolitiikkaan ja Cardiff-prosessin sekä kansainvälisten ympäristösopimusten (MEAs) tärkeyttä.